
DUIDING BIJ DE LEERPLANDOELN

LEERPLANDOEL 5

De leerlingen beschrijven kenmerken van vegetatie in het landschap op relevante ruimtelijke schaalniveaus.

1 WAAROM?

De plantengroei – of de afwezigheid ervan - bepaalt mee sterk het uitzicht van een landschap en is dan ook een belangrijke landschapsvormende laag. Binnen het systeem landschap vertoont de vegetatie sterke verbanden met andere lagen (zoals klimaat, bodem en ondergrond, reliëf..)

2 WAT?

De term vegetatie in dit leerplandoel verwijst naar de natuurlijke (of spontane) plantengroei. Die is er op een spontane manier gekomen, zonder grote ingrepen van de mens. Op het mondiale niveau gaat dit dan bijv. over tropisch regenwoud, savanne, steppe, woestijn, loofwoud, gemengd woud, taiga, toendra.. België ligt in de vegetatiezone “loofwoud”.

Binnen deze mondiale zones kunnen nog andere lokale spontane vegetaties voorkomen door lokale factoren, zoals bijvoorbeeld duinen, mangrove bossen, heide,

Aandachtspunt: de begroeiing in onze contreien is niet (meer) of nauwelijks “spontaan”, maar is beïnvloed door menselijk ingrijpen: aanplantingen voor parken, tuinen en bosbouw, begrazing die boomgroei verhindert, ontwatering,... Zelfs het Zoniënwoud, het grootste loofwoud van België, is in zijn huidige vorm beïnvloed door de mens. De naaldbossen van de Ardennen zijn er stuk voor stuk aangeplant voor de houtwinning; de heide van de Kalmthoutse Heide en de Hoge Venen zijn kunstmatig ontstaan en worden door allerlei maatregelen door de mens in stand gehouden. Men spreekt over “halfnatuurlijke landschappen”.

Temperatuur en aanwezigheid van water zijn fundamentele factoren op de vegetatie; beide factoren zijn zowel op mondiale schaal als lokale spontane vegetaties vast te stellen.

- ° invloed van temperatuur: hoe kouder, hoe minder weelderig de vegetatie
 - Op mondiale schaal: polaire gebieden (toendra, ijswoestijn)
 - Op lokale schaal: andere vegetatie op zuidwaartse gerichte (warmere) hellingen dan de noordwaartse
- ° invloed van aanwezigheid van water; de voornaamste bron van water voor de planten is neerslag. Maar er is ook de hoeveelheid water die aanwezig is in de bodem.
 - Op mondiale schaal: woestijngebieden aan droge keerkringen en in gebieden in regenschaduw van de gebergtes
 - Op lokale schaal: nauwelijks vegetatie op droge zandbodem (duinen), weelderiger vegetatie in moerassige gebieden of lager gelegen valleien,...

3 HOE?

- ° Op mondiaal vlak: de grote patronen in vegetatie zijn goed te zien op een satellietbeeld:
 - ° Vertrek vanuit de “extremen”: de tropische regenwouden in het evenaarsgebied als de meest “begroeide” en “weelderige” vegetatiezone tegenover de gebieden zonder vegetatie (woestijngebieden).
 - ° Van hieruit wordt snel de link gemaakt naar de mondiale kaart (uit atlas, digitale interactieve kaart) met de gradiënten in temperatuur en neerslag: warm/koud (symmetrie vanaf de evenaar) en vochtig/droog. De bespreking van deze landschapsvormende laag kan niet zonder de duidelijke verticale relatie te duiden met de landschapsvormende laag klimaat. (LPD9)
 - ° Vanuit mooi en duidelijk beeldmateriaal (google earth bijv.) observeren en beschrijven leerlingen de kenmerken van de mondiale vegetatiezones (eventueel met behulp van een determinatietabel)
 - ° Het is absoluut niet de bedoeling dat leerlingen in deze lessen alle mogelijke vegetaties leren herkennen. Je zou de volgende aan bod kunnen laten komen: toendra, taiga, gemengd woud, loofwoud, hardbladige vegetatie, steppe, woestijn, savanne, regenwoud.
- ° Op mondiaal vlak is er een verregaande analogie tussen het patroon van de vegetatiezones en die van de klimaatzones. De link tussen vegetatie op mondiale schaal en de mondiale temperatuurgradiënten is dus eenvoudig en in 1 beweging gelegd. (integratie met LPD 9)
- ° Op lokaal vlak kun je beelden gebruiken van de meest bekende lokale spontane vegetaties (zie ook hierboven bij “wat?”. Terreinverkenning – samen met de biotoopstudie voor natuurwetenschappen – is
 - ° heidevegetatie bij ons door het afplaggen van de humusrijke bovenlaag om die te gebruiken als brandstof
 - ° heide- en duinvegetatie bij ons op zandduinen (Kalmthoutse heide) waar het droge zand, het continu stuiven en recreatief gebruik het ontstaan van veel begroeiing verhinderen

- ° broekbossen” (dicht struikgewas) bij ons op heel natte standplaatsen, die 's winters meestal onder water staan en 's zomers hooguit oppervlakkig uitdrogen.
- ° slikken en schorren: begroeiing van kruiden en grassen in zones die dagelijks (slikken) of enkele malen per jaar (schorren) overstroomd worden door de getijdewerking van de zee
- ° bermvegetatie: grassen en kruiden langs de weg ...

° De grote vegetatiezones in de wereld kennen niet zomaar een toevallige spreiding op de wereldkaart, maar staan in directe relatie met temperatuur en water (vooral gegeven door het klimaat).

LPD 5, 6 en 7 komen best geïntegreerd aan bod.